

Datum

30-03-2023

Onderwerp

Evaluatie Periodieke Rapportage
'Werkloosheid bij werknemers'

Bezoekadres

Erasmus School of Economics
Algemene Economie
Burgemeester Oudlaan 50
Kamer E1-07

Postadres

Postbus 1738
3000 DR Rotterdam

T +31 10 408 87 41

E Gielen@ese.eur.nl

W www.eur.nl/ese

Bijgaand stuur ik U mijn reactie op de periodieke evaluatie werkloosheid bij werknemers.

Deze periodieke rapportage evalueert of de huidige WW voldoet aan de hoofddoelstellingen om enerzijds (1) bescherming te bieden tegen de financiële gevolgen van werkloosheid, en anderzijds (2) om werkherhervatting te stimuleren. Deze doelstellingen worden getoetst op basis van doelmatigheid en doeltreffendheid. Het rapport is zeer gedegen uitgevoerd, en is op een aantal belangrijke punten uitgebreid ten opzichte van de vorige doorlichting in 2016. Ik deel de conclusie dat het gevoerde beleid de meeste werknemers adequaat beschermt en dat de WW zowel op individueel als maatschappelijk niveau meerwaarde oplevert. De spanning die bestaat tussen enerzijds de generositeit van inkomensbescherming en anderzijds de arbeidsdeelname blijft een complex thema, en beter inzicht in de effectiviteit van activerende maatregelen (en de potentiële heterogeniteit in de effectiviteit tussen verschillende groepen op de arbeidsmarkt) blijft van groot belang. Een belangrijke toevoeging in de doorlichting is de aandacht voor de neveneffecten van de WW, o.a. de welzijns- en gezondheidseffecten van werkloos zijn. Echter, alleen het beschrijven van mogelijke neveneffecten op sociaal-psychologisch niveau lijkt onvoldoende om gedegen conclusies te kunnen verbinden aan het functioneren van de WW in huidige vorm. Aan een tweetal aspecten zou in vervolg meer aandacht besteed moeten worden om de conclusies van een dergelijke toekomstige rapportage (nog) beter te kunnen duiden: (1) Welzijn in de brede zin, en (2) Zelfstandige arbeid. Ik zal beide hieronder toelichten.

Welzijn in de brede zin: De doorlichting richt zich met name op de financiële aspecten van werkloosheid. Alhoewel in sectie 2.5 wel de mogelijke effecten op gezondheid genoemd worden, spelen deze aspecten geen rol in de rest van de evaluatie. De CPB-simulatie maakt zeer inzichtelijk

hoe verschillende scenario's binnen de WW van invloed zijn op de financiële schokbestendigheid van huishoudens, maar toont niet de effecten van deze scenario's op de (mentale) gezondheid van de werkloze personen. De (mentale) gezondheid is echter een belangrijke factor voor duurzame inzetbaarheid van mensen. Een evaluatie waarin niet alleen de snelheid van werkherleving wordt meegenomen, maar waarin ook aandacht is voor de mate waarin de nieuwe baan past bij iemands wensen en persoonlijke situatie (e.g. uren flexibiliteit, mogelijkheid tot hybride werken) geeft dan ook een beter beeld van welzijn van werkenden in de brede zin van het woord.

Zelfstandige arbeid: In de huidige evaluatie staat de verzekering tegen inkomensverlies voor werknemers centraal, maar voor de interpretatie van de evaluatie is het belangrijk om de rol van zelfstandige arbeid te bekijken.

Het CPB gaat bij de simulatie van de verschillende scenario's uit van een "vast" werknemersbestand. Echter, het is niet onwaarschijnlijk dat de keuze voor zelfstandige arbeid versus werken in loondienst deels wordt bepaald door de inkomensvoorziening vanuit de WW (incl. de geldende restricties en verplichtingen die daaruit voortvloeien). Indien gekozen wordt voor een andere inrichting van de WW (e.g. veranderde duur of uitkeringshoogte) kan dat van invloed zijn op de keuze om al-dan-niet als zzp'er te starten, waarmee de groep werklozen potentieel van samenstelling verandert (compositie effect). In dat geval kan de simulatie ook andere effecten laten zien, omdat de effecten van de verschillende scenario's afhankelijk zijn van de kenmerken van de groep werklozen (e.g. hoeveel reserves, vaste lasten).

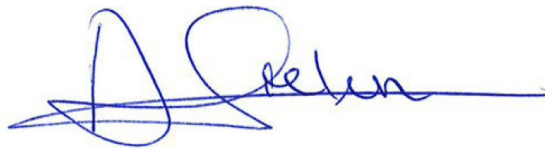
De conclusie dat de WW in voldoende mate beschermt tegen inkomensverlies houdt geen rekening met het feit dat de afgelopen jaren het aantal zzp'ers in Nederland steeds verder is toegenomen met als gevolg dat een steeds groter aandeel van de werkenden niet verzekerd is voor inkomensverlies omdat zij niet deelnemen aan de WW. Feitelijk geeft een evaluatie van de WW bij een stijgend aandeel zelfstandigen een te eenzijdig beeld van de mate waarin werkenden in Nederland verzekerd zijn tegen inkomensschokken. Een belangrijk vraagstuk voor de toekomst is om te bedenken hoe alle werkenden in Nederland (enige) mate van bescherming tegen inkomensverlies geboden kan worden.

Tot slot is in het rapport speciale aandacht voor de situatie van ouderen, omdat zij in geval van werkloosheid vaker moeilijkheden ervaren om nieuw werk te vinden. Verschillende nieuwe initiatieven worden in de rapportage aangehaald waarmee gepoogd wordt de arbeidsmarktpositie van ouderen verder te verbeteren. Een soortgelijke extra aandacht is wellicht ook nodig voor de groep werkenden met een niet-Westerse achtergrond. In hoofdstuk 2 benoemt de rapportage dat deze groep veelal minder vaak een baan heeft

en vaker afhankelijk is van een WW-uitkering dan mensen zonder migratieachtergrond. Echter, in de evaluatie zelf wordt de precare positie van deze groep en de rol van de WW hierbij niet bijzonder uitgelicht. Initiatieven om de arbeidsmarktpositie van deze groep te verbeteren zijn – mede ook gezien de toename van migranten met een niet-Westerse achtergrond in Nederland - wellicht minstens zo belangrijk als voor de groep ouderen.

Al met al ben ik van mening dat deze rapportage een gedegen evaluatie van de huidige WW biedt, met veel belangrijke inzichten wat betreft de twee eerdergenoemde hoofddoelstellingen, en tevens met verschillende aanknopingspunten voor verdere uitbreiding in een volgende evaluatie.

Met vriendelijke groet,

Prof.Dr. Anne C. Gielen